

Марија Црнић–Пејовић

ЧАСОПИС „БОКА“ И ЊЕГОВ ДОПРИНОС ИСТОРИОГРАФИЈИ ЦРНЕ ГОРЕ

Радећи на истраживању и проучавању друштвено-економских, културно-историјских, умјетничких и других вриједности Боке Которске, објављујући научне, стручне радове из историје (с посебним освртом на револуционарни раднички покрет и народноослободилачку борбу), археологије, етнологије, умјетности, природних наука и туризма, као и дајући осврт на нека савремена културна збивања, **Зборник** је у својих 19 бројева, односно 17 књига, дао значајан допринос историографији Црне Горе. Посвећујући пажњу једном региону Црне Горе, региону богатом не само културно-историјским споменицима, који немају само регионални, републички или југословенски значај, јер наука и култура и нема никад граница, овај часопис окупља десетине аутора из свих области науке и културе из читаве Југославије, па и зато има значајно мјесто у научној периодици Црне Горе.

Проучавати прошлост наше Републике није могуће без коришћења овог часописа, на чијим страницама је своје радове објавило 135 аутора из читаве Југославије.

Непотребно је напомињати да су у прошлости, иако раздвојени, становници Боке Которске и Црне Горе дјелили заједно многе тешке и судбоносне дане, па радови који обрађују тај период наше прошлости посебно су значајни и за проучавање тадашње Црне Горе и осталих сусједних крајева, посебно од XVI вијена па до наших дана.

Првих пет бројева, почев од 1969. године, издао је Завичајни музеј Херцег-Нови, под уредништвом Илије Пушића, а штампани су у штампарији „Андрија Палташић“ у Котору. Од броја шест „Бока“ излази у издању Самоуправне интересне заједнице културе и науке општине Хер-

цег-Нови. Од тог броја закључно са бројем 17 уредник је био Лазар Сеферовић, а два посљедња броја уредила је Марија Црнић Пејовић. Од броја шест часопис се штампа у штампарији „Свијетлост“ у Сарајеву, односно штампарији у Требињу.

Као што смо напријед навели, до сада је изашло 19 бројева у 17 књига, јер је издато неколико двоброја (6–7, 13–14, 15–16) као и број 10 у два тома.

Посебно треба истаћи да су у организацији Туристичког савеза Боке Которске и Редакције „Боке“ организована два научна скупа, и то: „Природна богатства Боке Которске и туризам“ и „Културно-историјски споменици Боке Которске и туризам“. Радови са ових скупова објављени су у броју 10/II и 18.

Квалитет једног научног часописа не чини ни број научника ни број страница, али и ти подаци нешто казују. На 4.629 страница 135 аутора који живе и дјелују у Титограду, Цетињу, Будви, Котору, Тивту, Перасту, Кртолима, Београду, Љубљани, Загребу, Задру, Дубровнику, Риједи, Сарајеву, Новом Саду, Сплиту објавило је 163 научна, стручна рада, прилога и десетак приказа.

У Херцег-Новоме је још 1850. године отворена читаоница, друга на територији Црне Горе. У њему су живјела и живе, или су краће или дуже боравила многа позната имена наше културе, посебно писане ријечи: Петар I Петровић Његош, Симо Матавуљ, Лазар Томановић, Марко Миљанов, Алекса Шантић, Иво Андрић, Нико Јовићевић, Душан Костић, Зуко Џумхур, Стеван Раичковић, као и бројни мајстори сликарске кичице и кипарског длијета.

Поред познатих имена југословенског простора морамо поменути и најзначајније посленике писане ријечи стасале у овом крају, који су дјеловали било као истраживачи прошлости или се огледали у књижевности. То су прије свих Марко Цар, књижевник, есејиста, књижевни критичар, дописни члан Српске академије наука, затим Томо Крстов Поповић, просвјетни радник, писац и преводилац, али прије свега аутор монографије о Херцег-Новом (прво издање у Задру 1883, друго прерађено и допуњено 1924. у Херцег-Новом и фототипско 1982. год.), Саво Накићеновић, свештеник, аутор бројних радова из прошлости овога краја, сарадник Јована Цвијића из чије сарадње је произишла антропогеографска студија „Бока“ (Београд 1913. и фототипско издање 1982. и 1985. године).

Поменимо још Вељка Радојевића, који је дао значајан удио, посебно сакупљању и објављивању народних умотворина. Немогуће је заобићи и pjesнике из Роса браћу Уроша и Владимира Тројановић.

Као аутори бројних радова о прошлости овога краја, који су изникли у овој средини а дјеловали су прије и посебно послје другог свјетског рата, јављају се Петар Шеровић и браћа Игњатије и Максим Злоковић, чији се резултати не могу мимоићи када се жели упознати прошлост овога краја и шире.

Рецимо и неколико ријечи о издавању периодике у херцеговском крају. Парох села Кута Јован Шариф написао је и издао 1882. године први, а идуће године други број „Бока“ – мали српско-народни књижевни забавник за српску младеж.

„Јадранска стража“ – бокешки пригодни лист – изашла је 1924. године у Ђеновићима под уредништвом о. Јеротија Петковића.

У априлу 1930. године у Игалу је почело да излази гласило Друштва руских филателиста у Југославији „Россия“. Ово је гласило изашло у седам бројева, а дистрибуирано је у скоро свим земљама Европе, па и ван ње.

У овом кратком крокију о дјелатности посленика писане ријеч у херцеговском крају немогуће је заобићи и издавачку дјелатност књижаре Јова Секуловића, која је у предратним годинама дала значајан допринос културном пољу на овом простору.

Током посљедње четврти вијена објављено је више значајних публикација, за овај крај и шире, самосталних или у коауторству, из народно-ослободилачке борбе, климатологије, биологије, језика, историје умјетности од аутора: Веља Радовића и Марије Црнић, Миша Лазаревића, Душана Поповића и Анта Стернише, Срђана Мусића, Лазара Сеферовића. Монографија Херцег-Новог (фотомонографија са краћим текстом на три страна језика) доживјела је за три године два издања. Значајно мјесто заузимају и три књиге **Зборника** са радовима на тему раднички покрет и народноослободилачка борба. Наиме, у двије књиге објављени су радови са научног скупа „Раднички покрет, народноослободилачки рат и револуција у Боки Которској“, који су организовали Историјски институт Црне Горе и фонд за његовање и развијање традиције НОР-а општине Херцег-Нови, одржан новембра 1981. године у Игалу. У трећој књизи су радови са научног скупа „Затвори и логори у Боки Которској и Бокељи у затворима и логорима ван Боке 1941–1945“, који су организовале исте институције, а одржан је у децембру 1985. године у Херцег-Новом.

На основу изнесеног, као логични слијед је и појава **Зборника радова из науке, културе и умјетности „Бока“** који се појавио у Херцег-Новоме крајем шездесетих година и редовно излази до наших дана.

Није нам намјера да дајемо критички осврт на радове објављене у „Боки“. О њему су за сваки број дати прикази, са више или мање критичности, у: „Годишњаку Поморског музеја“ Котор, „Историјским записима“ Титоград, „Поморству“ из Ријеке, „Библиографском вијеснику“ Цетиње, „Гласнику Етнографског института Српске академије наука и умјетности“ Београд, „Просвјети“ из Загреба, „Зборнику Которске секције Друштва историчара Црне Горе“ и дневним листовима, и то из пера познатих и признатих научних радника.

Континуираним излажењем, вриједношћу објављених научних и стручних радова, као и прилога и приказа, 19 бројева, односно 17 књига

зборника „Бока“, са сарадницима који уживају научни углед и који дјелују у свим областима науке, културе и умјетности у свим већим мјестима српско-хрватског језичког подручја, па и шире, доказ су вриједности радова објављених на страницама овога часописа, који се сигурно може сврстати међу најзначајније научне периодичне публикације Социјалистичке Републике Црне Горе, чиме даје значајан допринос историографији наше Републике.